

УДК 631/527/8 (092)

ПРАЦЯ ВЧЕНОГО

(до 100-річчя з дня народження селекціонера
Анастасії Кирилівни Лещенко)

Л.Р. Медведєва, *завідувач лабораторії селекції і технології
вирощування сої*

Кіровоградський інститут агропромислового виробництва

У травні 2006 року виповнилося 100 років з дня народження і 67 років науково-виробничої і громадської діяльності видатного вченого в галузі селекції і насінництва, кандидата сільськогосподарських наук, заслуженого агронома Української РСР Анастасії Кирилівни Лещенко.

За походженням із селян-бідняків села Грунь Сумської області Анастасія Кирилівна Лещенко присвятила своє життя праці в сільському господарстві, починаючи трудову діяльність в Зеньковському районному земельному відділі Полтавської області.

У 1927 р. закінчила Полтавський сільськогосподарський інститут. Після закінчення курсів з генетики і селекції А.К. Лещенко з 1929 р. працювала на Кубанській дослідній станції, а далі у Всесоюзному науково-дослідному інституті сої і рицини, де займала посаду завідувача відділу селекції і насінництва. За час роботи стала автором і співавтором таких сортів сої, як Кубанська 4958, ВНДЮК - 9186,

ВНДІСР - 1, ВНДІСР - 4, Неполягаюча 2, Високоросла 1, Харбінська 231 рання, а також сорту чини Кубанська 492.

Після закінчення аспірантури Анастасія Кирилівна працює із зернобобовими культурами, зокрема із соєю, на Харківській сільськогосподарській дослідній станції, в Українському науково-дослідному інституті рослинництва і Північному науково-дослідному інституті зернового господарства і зернобобових культур (м. Орел).

Особливо продуктивною була робота А.К. Лещенко на Кіровоградській державній сільськогосподарській дослідній станції, де вона з 1949 р. була керівником робіт з селекції і насінництва сої - створюються сорти: Кіровоградська 5, Ланка, Веселка, Нива, Білосніжка, іскра, Терезинська 2, Терезинська 24, Київська 48, Чернівецька 2, Херсонська 1, Херсонська 2 та інші. Ці сорти відрізняються урожайністю, високою якістю насіння і зеленої маси, дружнім досяганням, універсальністю в користуванні (на зерно, моноцорм, трав'яне борошно, для сумісних посівів з кукурудзою та іншими однорічними злаковими культурами). Нею розроблені оригінальні і високоефективні методи селекції цієї культури, які з успіхом використовувались у більшості селекційних закладів. Характерними особливостями її селекційної роботи був великий обсяг і багате різноманіття вихідного матеріалу для селекції сої в різних напрямках використання (зерновий, зерноукісний, силосний, трав'яний), сучасні ефективні методи створення і оцінки селекційного матеріалу, удосконалення методу складної гібридизації, організація селекції на основі співдружності і комплексності використання різних екологічних умов, надання допомоги більшості інститутам і дослідним станціям шляхом передачі гібридного матеріалу для використання в селекції сої, поєднання селекції з великою насінницькою роботою, вивчення агротехнології сортів. Анастасія Кирилівна однією з перших використала мутагенез у селекції сої.

Під її керівництвом і при безпосередній участі створено 27 сортів. Ці сорти були районовані в більшості краях і областях колишнього СРСР, займали там великі площі в сортових посівах, а сорт Ланка вирощувався в Болгарії. Виведені нею сорти ще багато років будуть служити золотим генофондом для створення нових високопродуктивних сортів сої. Вона фанатично пропагувала і впроваджувала у виробництво культуру сої, особливо, коли вона була майже забута.

А.К. Лещенко не шкодувала сил і часу для підготовки молодих фахівців, наукових і науково-технічних кадрів. Вони успішно продовжують розпочату нею справу в більшості наукових закладів.

Серед них такі провідні вчені, як академік А.О. Бабич, доктор сільськогосподарських наук В.Г. Михайлов, доктор біологічних наук В.І. Січкара, селекціонери Л.Р. Медведєва, В.Г. Охвatenко та інші. Перу Лещенко А. К. належать 138 наукових і науково-практичних робіт, зокрема чотири монографії із селекції сої - "Культура сої", "Культура сої на Україні", "Селекція, насінництво і насіннезнавство сої", які і донині є настільними книгами для селекціонерів-соєвиків.

Багато уваги приділяла А.К. Лещенко спеціалістам колгоспів і радгоспів, громадській роботі. Вона очолила роботу із зернобобовими культурами в Міністерстві сільського господарства України, як представник Головного комітету науки керувала роботою по сої на Кіровоградській сільськогосподарській дослідній станції. Вона була членом президії і ради Української спілки генетиків і селекціонерів, Ради по сої при ВАСГНІЛі, Ради Київського і Південного селекцентрів, а також редколегії тематичного збірника "Селекція і насінництво".

Наукові досягнення А.К. Лещенко, її активна громадська діяльність високо оцінені державою - вона нагороджена орденами Трудового Червоного Прапора і "Знак пошани", медалями "Ветеран праці", ім. І.В. Мічуріна, п'ятьма медалями ВДНГ СРСР, знаками "Відмінник соціалістичного змагання" і "Кращий винахідник сільського господарства СРСР". За заслуги в розвитку сільськогосподарської науки їй присвоєно високе звання "Заслужений агроном України".

Ціла низка авторських свідоцтв на вищезгадані сорти утверджує конкретні і реальні здобутки вченого, нагороди і відзнаки свідчать про їх визнання широкою науковою громадськістю держави.

Список можна було б продовжувати, але мимоволі замислюєшся про межі можливостей дисциплінованої, талановитої й водночас активної людини, яка розуміє, що у кожного з нас обмежене у часі земне буття, що в решті-решт відпущені кожному із нас дні - шанс зробити добро людям.

Анастасія Кирилівна була прикладом поєднання вченого і людини. Благородне служіння науці вона поєднувала з любов'ю до людей і відгукувалась на реалії навколишнього життя. Вона втілювала кращі душевні властивості - терпимість до чужої думки і стійкість у своїх переконаннях. Підкоряли її ясне глибоке мислення, відданість науці і Вітчизні, безкорисність, гуманізм.

Надзвичайна вимогливість до себе і до всіх у плані професійної діяльності, хронічне невдоволення здійсненим ніколи не наближали Анастасію Кирилівну до песимізму. Ці риси допомагали піднятися над буденністю, швидше зорієнтуватися у ситуації, перетворити мінуси на

плюси. Жадоба до пізнання завжди підкріплювалися у неї готовністю і бажанням працювати над силою.

Люди, які обирають стежину в житті за покликанням, буквально дихають своєю роботою і, якими б титулами не обросли, залишаються простими, доступними у стосунках з колегами. Минуло багато часу з тих пір, коли А.К. Лещенко своїми руками схрещувала і відбирала, але колектив лабораторії сої Кіровоградського інституту АПВ, вихований нею, і зараз будує свою роботу на принципах, втілених нею.

Талант ученого, її видатні організаторські здібності виявили значний вплив на розвиток селекції у нашій країні.

А.К. Лещенко прожила велике і яскраве життя, вона померла 17 січня 1995 року в Києві у віці 89 років.

Пам'ять про цю чудову людину, вченого-селекціонера назавжди збережеться в серцях тих з ким вона працювала і хто її знав. А подарунком їй будуть площі, зайняті нині соєю в Кіровоградській області, Україні і країнах СНД.